

FOLYÓIRATSZEMLE

HELYNÉVTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK 7. (2012) **Szerkesztette: HOFFMANN ISTVÁN – TÓTH VALÉRIA** **A Magyar Névarchívum Kiadványai 24. Debrecen. 172 lap**

A Helynévtörténeti Tanulmányok 7. kötete a VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus névtani szimpóziumán elhangzott előadások írott változatát adja közre. A kongresszusra 2011. augusztus 22–27. között Kolozsváron került sor. A névtani szimpózium címe: „Név – egyén – közösség: változó névhasználat térben és időben” volt. Az előadások tematikájában a történeti és leíró megközelítés egyaránt helyet kapott, a programadó előadások mellett elhangzottak a nevek elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozók is. Jelen kötetben 14 tanulmányt olvashatunk.

KOVÁCS ÉVA a „Helynévrendszerek sajátosságainak vizsgálata Árpád-kori oklevelekben” című írásában a 11. század első felének, valamint a 13. század elejének helynévadási módjait mutatja be, illetve hasonlítja össze az 1055. évi Tihanyi alapítólevélben, illetve az 1211. évi Tihanyi birtokösszeírásban található helynévi szórványok alapján (9–17). Megállapítja, hogy a régi magyar helynévadási gyakorlatban fontos névalkotási eszköz volt a metonímia. A névanyag elemzése bizonyítja, hogy a régi magyar helynévadás két nagy típusát a személynévekből alakult egyrészes nevek, valamint a földrajzi köznévi alaprészrel alkotott kétrészes mikrotoponimák adták.

TÓTH VALÉRIA írásában beszámol a „Magyar Digitális Helynévtár” című kutatási programról, a munka előzményeiről, a program társadalmi és tudományos jelentőségéről. Részletesen beszél az MDH létrehozásának munkafolyamatairól, informatikai hátteréről, illetve a program felhasználási lehetőségeiről (19–27).

DITRÓI ESZTER azokat a módszertani szempontokat mutatja be, amelyeknek az elemzése segíthet feltárni a helynévadásban esetlegesen meglévő területi különbségeket (29–38). Vizsgálatában a nyelvjáráskutatás hasonló szempontú megfigyeléseiből indul ki, ezek alapján a differenciáció okainak öt típusát különíti el: a földrajzi környezet, a történelmi események, a migrációs folyamatok, továbbá az idegen nyelvi környezet és a térképek mai névanyagra gyakorolt hatása. Az elemzés során ezeket a szempontokat veszi sorra Vas megyei példák alapján.

CSOMORTÁNI MAGDOLNA reprezentatív korpuszon mutatja be a csíki domborzati névrendszer sajátosságait (39–52). A helynévanyag vizsgálatát funkcionális-szemantikai és lexikális-morfológiai síkon végzi. Bemutatja, hogy a névrendszer kettős arculatának általános vetülete a névszerkezetek funkcionális-szemantikai síkjához, míg regionális vetülete a funkcionális-szemantikai, lexikális-morfológiai síkjaihoz, illetve névalkotási szabályegyhütteséhez egyaránt kapcsolódik.

GYÖRFFY ERZSÉBET írásának célja a *szleng helynév* fogalmának meghatározása (53–60). Véleménye szerint a szociolingvisztikai kutatások eredményeit felhasználva érdemes lenne újragondolni a névhasználat kérdéseit. A névhasználat kérdéseire kapcsolódó terminusok (pl. *természetes, mesterséges, hivatalos név; közösségi vagy népi név*) bemutatása után HOFFMANN ISTVÁNNAK a személynévrendszerek leírásához kidolgozott modellje alapján felvázolja a helynévhasználat alaptípusait, a pragmatikai és a kognitív szempontokat érvényesítve. A formális kommunikációs helyzetben használt neveket *normatív névváltozat*-nak, a nem formális beszédhelyzetben előkerülő helyneveket pedig *nem normatív név*-nek vagy *említőnév*-nek nevezi.

RESZEGI KATALIN munkájában HOFFMANN helynév-tipológiájának *jelentésváltozás* és *metonimikus névadás* terminusaiból indul ki (61–8). HOFFMANN szerint a jelentésváltozás a rész-egész szemléleten alapuló névadási mód, a metonimikus névadás pedig a névátvitel egyik fajtája. RESZEGI szerint ez a két névadási folyamat számos hasonlóságot mutat, nem lehet élesen elválasztani őket. A szerző a kognitív szemlélet érvényesítésével, mai és régi magyar névanyagot felhasználva mutatja be, hogyan viszonyul egymáshoz ez a két névalkotási eljárás.

BÁBA BARBARA a fafélék neveinek helynévformáns szerepével foglalkozik korai ómagyar kori névanyag alapján (69–75). Első lépésként bemutatja a *névformáns* terminus szakirodalmi használatát. Vizsgálatát a korai ómagyar korból fennmaradt, faféléket jelentő köznevekre összpontosítva végzi: *barkóca, berkenye, bodza, bükk, cser, cseresznye, haraszt, jegenye, juhar, szilva*. A szerző szerint ezeket a helynévben betöltött funkciójuk alapján két csoportba lehet sorolni. Képzővel és előtagként termékeny névalkotó elemek, sajátosságjelölő funkcióval; önmagukban, illetve utótagként viszont helynévformáns szerepűek, földrajzi köznévi funkciójuk jelentkezik.

PÁSZTOR ÉVA írásának középpontjában olyan, a 20. század második feléből adatható mikrotoponimák állnak, amelyekben középkori, mára már elpusztult települések nevei maradtak fenn (77–83). A szerző röviden bemutatja a modern kori mikrotoponimák témához kapcsolódó általános jellemzőit, majd az elpusztult településekről, illetve általában a magyar településhálózatról ír. A szerző a településnév módosulásának két típusát különíti el: 1. az egykori települések neve a települések területének szinonim megnevezéseként jelentkezik, vagyis denotatív jelentése megtartása mellett bizonyos alaki változáson megy át; 2. a jelentés és a névtest egyaránt változáson megy át.

BÖLCSKEI ANDREA a helynevek standardizációjának kérdésével foglalkozik (85–102). A nemzetközi gyakorlatról szólva bemutatja a United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN) nevű szervezetet, annak céljait, névstandardizációs alapelveit, illetve a szakértői által kidolgozott helynév-standardizációs modellt. Írásának második felében a szerző a magyar gyakorlatot mutatja be, kitérve a településnevek egységesítésének magyar hagyományaira: az Országos Községi Törzskönyvbizottság, illetve a Földrajzinév-bizottság (FNB.) munkájára. Végül beszámol a Termini projekt munkájáról, a határon túli magyar nyelvterület településneveinek újstandardizálásának feladatáról.

Hasonló kérdésekkel, a mikrotoponimák egységesítésének módszertanával foglalkozik MIKESY GÁBOR (103–15). Előbb ismerteti ezek egységesítésének szempontrendszerét, illetve az egységesítés folyamán felhasználható fő forrásmunkákat, majd lépésről lépésre bemutatja az egységesítés folyamatát és módszerét, kitérve a gyakorlati problémákra is.

TÖRÖK TAMÁS a mikrotoponimák fordíthatóságának kérdésével foglalkozik felvidéki példák alapján (117–32). Munkájában két tájegység, Zoboralja és az Alsó-Ipoly mente

történeti és élő helynévanyagát dolgozza fel és rendszerezi. A szlovák és magyar nyelvű térképeken meglévő mikrotoponimák összehasonlítása révén megvizsgálja a névpárok viszonyát, a fordítás folyamatát, a használt átváltási műveleteket. A fordítási jellegzetességek számbavétele során három fő kategóriát különít el gazdag példaanyag alapján: a tükörfordítást, az átírást és az új motivációt.

A kötet három tanulmánya foglalkozik a történeti személynevek elméleti és gyakorlati kérdéseivel. SZENTGYÖRGYI RUDOLF a személynév, az anyanyelv és az identitás összefüggéseit mutatja be középmagyar kori boszorkányperekben (133–42). Célja megvizsgálni, hogy milyen mértékben megbízhatók a személynév alapú etnikai rekonstrukciók. Felvázolja azokat a szempontokat, amelyek együttes vizsgálata eredményre vezethet: a család- és keresztnév sorrendje, a név etimológiája, a nevekhez járuló képzők és utótagok nyelvi eredete. Hangsúlyozza, hogy van létjogosultsága a személynévi alapú etnikai rekonstrukciós vizsgálatoknak, de csak nagy elemszámú korpuszok alapján.

N. FODOR JÁNOS a családnevek történeti tanulságait mutatja be a Partium késő középkori és újkori névanyaga alapján (143–58). Három szempontot tárgyal részletesen: 1. a késő középkori jobbágyköltözéssel kapcsolatos névtani kérdéseket; 2. a foglalkozásnevek gazdaságtörténeti tanulságait; 3. a névadó népesség nyelvi hovatartozásának megállapíthatóságát a nevek eredet szerinti osztályozása révén.

A kötet utolsó tanulmánya VARGA JÓZSEFNÉ HORVÁTH MÁRIA írása, amely a városi névadási szokások vizsgálatával foglalkozik 18–19. századi rábaközi keresztnévanyag alapján (159–70). Munkája első felében a lakóhely mint a névadási szokásokat befolyásoló tényező bemutatása során összehasonlítja a Rábaköz és Újváros 18. századi névállományát. Ezt követően a rábaközi névválasztási szokások változását mutatja be, rámutatva azokra a névélettani folyamatokra, amelyek a 19. század közepére közel hozták egymáshoz a falusi és a városi névválasztás gyakorlatát.

Az átfogó jellegű, egy adott térség vagy időszak névanyagát felölelő és elemző tanulmányok mellett részkérdésekre koncentráló, problémafelvető írásokat is olvashatunk, rávilágítva azokra a kérdésekre és kutatási területekre, amelyeken még számos tennivalója akad a névtudománynak.

HAINDRICH HELGA ANNA

HELYNÉVTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK 8. (2012)

Szerkesztette: HOFFMANN ISTVÁN – TÓTH VALÉRIA

A Magyar Névtudományi Társaság Kiadványai 27. Debrecen. 172 lap

A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke által gondozott folyóirat nyolcadik száma tizenegy tanulmányt tartalmaz, amelyek főként a szakterület fiatal kutatóitól származnak, akiknek a publikációi e periodikában is megjelentek már. Több szerző valamely nagyobb kutatási témához kapcsolódó újabb eredményeit mutatja be a kötetben. Ezek többször történeti forrásokhoz (Tihanyi alapítólevél, Tihanyi összeírás, a garam-szentbenedeki apátság adománylevele, Anonymus gesztája) vagy más, a helynévtörténettel

összefüggő munkatervekhez, témakörökhöz kötődnek (pl. artér-rehabilitációs modell kidolgozásához készülő középkori tájrekonstrukció vagy a Brit-szigetek helyneveinek történeti összefüggései).

A kötet első részében – hagyományosan – a forrásokat vizsgáló szakemberek szólnak meg: SZENTGYÖRGYI RUDOLF a Tihanyi alapítólevél avatott kutatójaként az oklevél *lupa* szórványával foglalkozik (7–36). Az e helynévhez kapcsolódó adatok elemzésével a HOFFMANN ISTVÁN által feltételezett lokalizációt erősíti meg, a helyet a Balaton déli partján sorakozó apátsági birtokok közé sorolja. Helyhez kötéséhez a 14. században Balaton-szemesen álló pálos kolostor adományleveleiben talál helynévi fogódzókat. A nevet földrajzi köznévként tartja, köznévi magyarázatára etimológiai lehetőségeket is kínál.

KOVÁCS ÉVA a Tihanyi összeíráshoz kötődő tanulmányai sorában most arra keresi a választ, milyen kapcsolat van a szöveg fogalmazványa és tisztázati példánya között a kor oklevelezési gyakorlatát is figyelembe véve (37–47). A két oklevél megszövegezését, továbbá a közös helyneveket vizsgálja helyesírási, hangjelölési és morfológiai szempontból. Arra a következtetésre jut, hogy a fogalmazvány készítője felhasználhatta az apátság alapítólevelét, helyesírása ugyanis archaikus, a 11. századi mintákkal rokon, bár hangállapotán érződnek a keletkezés korának hatásai (pl. nyíltabb magánhangzós alakok megjelenése). A tisztázat viszont a korabeli állapotokat tükrözi.

SZŐKE MELINDA a garamszentbenedeki apátság Talmács birtokának a leírását követi nyomon az apátság 13. századi interpolált oklevelében (49–60). A szövegen felfedezi a korabeli oklevelezési gyakorlat jellegzetességeit (pl. a határpontok megnevezőszós szerkezetekkel történő jelölését), és több adattal is alátámasztja, hogy a szövegben előforduló *alio nomine* szerkezet nem szinonimitást, hanem helyek egymásmellettségét tükrözi. A *Machkazormv* név kapcsán tisztázza a több feldolgozásban (főként a történettudományi szakirodalomban) is megjelenő és terjedő értelmezési félreértéseket.

HOLLER LÁSZLÓ ezúttal az Anonymus-geszta 45. fejezetében leírt balkáni hadjáratban megjelenő *ad cleopatram ciuitatem* szöveghely újraértelmezését kísérli meg (61–79). A hely lokalizációjában a Thesszalonikével és Durazzóval való egyezést elvetve PAULER GYULA ötletéhez nyúl vissza: Kleopátra említését másolási hibának tartja, és a *Neopatrasz* név mellett érvel, amely a mű keletkezésekor érsekség volt; fontosságát a szerző III. Béla családi kapcsolatain keresztül szemlélteti. Véleményéből kronológiai következtetésekre is jut a geszta keletkezését illetően: a neopatraszi magyar érdekeltségeket 1210 körül említik a források, ugyanerre az időszakra tehető a munkában is megjelenő nemzetségnevek első írásos megjelenése, valamint a Gertrúd királyné elleni merénylet. Ezt a gesztának röviddel meg kellett előznie időben, máskülönben bizonyára nem lehetne benne a „Magyarország javaiból legelő” rómaiakra (értsd: németekre) tett elítélő megjegyzés.

KISS MAGDALÉNA a Körösök vízrendszerében található magyar vízneveket elemzi funkcionális-szemantikai szempontból adattárak, térképek és szótárak felhasználásával az ómagyar kortól napjainkig (81–99). Eredményeit más feldolgozásokkal összevetve arra jut, hogy e helynévfajtánál a sajátosságát és a helynévfajtát kifejező névrész kapcsolata alkotta névszerkezet a leggyakoribb. Időben lényeges változásokat e téren nem észlel. Az értékelésben azonban jobban figyelembe kellett volna vennie a szóbeli és az írott névhasználatot tükröző adatok eltérő jellegzetességeit.

PÁSZTOR ÉVA a maga gyűjtötte hajdúnánási helynevek közül az általa *halom*-nak nevezett kisebb kiemelkedések neveit vizsgálja (101–9). A *halomnév* terminust viszont más értelemben használják: a történeti szakirodalom elsősorban mesterséges eredetű kisebb

kiemelkedések neveként kezeli. Ez némileg ellentmondásossá teszi a fogalom eltérő használatát. A szerző 51 név szerkezeti felépítését mutatja be. Azt is megállapítja, hogy sík vidéken – fontos tájékozódási pontként – ez a névcsoport nem volt hajlamos a változásra.

DITRÓI ESZTER Vas megye jelenkori helynévrendszereit vizsgálva két morfoszemantikai szempont érvényesülését kíséri figyelemmel: a birtokos jelölésében és a más helyhez fűződő kapcsolat kifejezésében jelentkező területi különbségeket keresi, hozzákapcsolva ezekhez a *-k* többesjel megjelenésének kérdését (111–9). Megfigyelései szerint a két első szempont kifejezésére használt nyelvi elemek (a birtokos személyjel és az *-i* képző, illetve a névutós és az *alja, eleje* főnevekkel alakult szerkezetek) egymást kiegészítve jelennek meg területileg. A nyelv földrajzi megoszlást több térképlap is szemlélteti. Ezekben a különféle adatsűrűséget mutató pontokat azonban – a méretek és a felbontás miatt – a nyomtatásban nem minden esetben lehet egyértelműen elkülöníteni.

BÁBA BARBARA a *földrajzi köznévi* fogalmáról annak főbb definiálási, körüljárási kísérleteit áttekintve ad összefoglaló leírást, felhasználva a kognitív szemantika megközelítésmódját is (121–31). Mivel a *földrajzi köznévi* fogalma számos nyelvi kategória függvénye (helynév, szó, szófaj stb.) ezért a kérdésre adott válaszaink relatívak lehetnek.

NYIRKOS ISTVÁN a névrövidülés (redukció) hangszerkezeti és egyes morfológiai típusait foglalja össze a magyar helynevekben, elsősorban KISS LAJOS „Földrajz neveink nyelvi fejlődése” című monográfiájából kiindulva, azt továbbgondolva (133–9).

PINKE ZSOLT és SZABÓ BEATRIX újabb példáját mutatják be annak, miként lehet a helyneveket ökológiai-tájtörténeti kutatásokban használni: a Hortobágy–Sárrét területének egykori erdősültségét térképezik fel a történeti források segítségével (140–50). A középkori adatokat oklevelek helynévi anyagai adják; ezeket az első katonai felméréssel és egy mai adatbázissal vetik össze. Az ómagyar kori szövegek faneveket tartalmazó adatainak száma csekély, de arra elég, hogy az erdősültség tényét és az adatok térbeli eloszlásának arányát jelezze. A források azt mutatják, hogy a folyók, tavak és halastavak mellett a leggyakoribb vegetációs forma az erdő, a legtöbbször előforduló növénynév pedig a *szil*. A mai állapottal összevetve a szerzők leszögezik, hogy az Árpád-kori erdőterületek nagy része később eltűnt. Az értékelésnél azonban érdemes figyelembe venni a középkori forrásadottságokat: az adatok egyenetlenül maradtak fenn, ráadásul a szövegek célja nem a növényzet összetételének rögzítése volt. Az adatok így kevésbé a valóságos megoszlást, inkább az adott helyzetben, szövegtípusban érdekes növényfajtát neveztek meg. A tanulmány egyik erénye, hogy nyelvi adatokat etnobotanikai megközelítésben hasznosít.

BÖLCSKEI ANDREA a Brit-szigetek helynévi szubsztrátumait mutatja be a főbb angol nyelvű helynévtörténeti és -tipológiai szakirodalmat felhasználva (151–70). A mai nagy-britanniai helynevek ugyan főleg angolszász eredetűek, de sok helynévben prekelta, kelta és latin hatást is ki lehet mutatni. A szubsztrátumok kutatása a nyelvi kölcsönhatások nyomán követésén túl azzal a haszonnal is kecsegtet, hogy fennmaradásuk (mennységük, jellegük) alapján következtetni lehet az angolszász hódítás előtti népmozgásokra, illetve a hódítás ütemére, a kelta–angolszász együttélés jellegére is.

A sorozat újabb kötete a helynévtörténeti kutatások töretlenségét igazolja. Jelzi, hogy a vizsgálatok egyik legjelentősebb vonulata, az ómagyar kori szórványemlékek névtani elemzése folytatódik. Emellett a kínálat gazdag: kiemelhetjük a névelméleti témák felvetését, a területi kitekintést és az interdiszciplináris megközelítéseket.

ONOMA 43. (2008)

Szerkesztő: ANGELIKA BERGIEN – LUDGER KREMER – ANTJE ZILG
Editions Peeters, Leuven. 464 lap

Az Onoma a Nemzetközi Névtudományi Társaság (ICOS) folyóirata, amely a névtani kérdéseket immár egy-egy aktuális témakör köré csoportosítva tárgyalja. Az utóbbi évekbeli kötetei jelentős lemaradással jelentek meg, melyet egyre inkább igyekeznek is behozni a mindenkori szerkesztők.

A folyóirat itt ismertetett kötete a termék- és cégnevek onomasztikai kérdéseit mutatja be. A szerkesztők célja az volt, hogy betekintést adjanak a névtan és a gazdasági potenciálok közötti közvetlen összefüggésekbe. Mind a 19, angol, német és francia nyelvű tanulmány ékesen bizonyítja, hogy az üzleti kommunikációban is meghatározó szerep jut az olyan, névtannal kapcsolatos kérdéseknek, mint például a cégnév rövidítésének módjai, a márkanévadás vagy a terméknév és a termékcsoporthoz való elnevezése közötti asszociáció.

A kötet négy nagyobb egységre tagolódik. Az első részben elméleti szempontból ismerhetjük meg a cég-, illetve termék- és márkanéveknek a gazdasági életben játszott szerepét. A második rész módszertani jellegű, és azt a kérdést járja körbe, hogyan érdekes a cégnévadásat vizsgálni, illetve milyen elméleti háttér alapján tipizálhatjuk a kis- és középvállalkozásokat, valamint a nagyvállalatok neveit. A harmadik rész gyakorlati szempontokat érvényesít, és arra a kérdésre keresi a választ, milyen ismertetőjegyek alapján minősíthető egy cég- vagy terméknév sikeresnek. Az utolsó részben közölt hozzászólások a további kutatások irányát jelölik ki, és olyan speciális névadási eseteket mutatnak be, mint például a vonatok vagy a települések elnevezései mint „márkanévek”.

A szerkesztők a kötet bevezetőjében (7–23) azt hangsúlyozzák, hogy ebben a témakörben mutatható meg igazán a névtan gyakorlati haszna, hiszen a cikkek egy része annak a gazdasági szempontú kérdésfelvetésnek jár utána, hogy hogyan hat ki – számadatokban és tőkeszázalékokban is mérhető formában – a cégnév és a terméknév a fogyasztásra, az eladásra és a céghez, termékhez kapcsolódó reklámtevékenységre. Több cikk is foglalkozik az egyes cég- és márkanévek névtörténeti elemzésével, ezekből pedig nemcsak az derül ki, hogy milyen szoros kapcsolat van a cégnév és a cég által forgalmazott termékek között, hanem az is, hogy a névtani elemzések nagyon sok esetben konkrét segítséget is adhatnak a névválasztáshoz.

A kötet első tanulmányában ANDREAS LÖTSCHER (25–56) azt a kérdést veti fel, hogy a termékek besorolhatóak-e az apellatívumok közé. A kérdést két szempontból közelíti meg. 1. A termékek többrétegűek, hiszen egy konkrét tárgyra utalnak, ugyanakkor egy köznevet is helyettesíthetnek. Például a német *Tempo* egyszerre funkcionál márkanévként és a papírszembendő mint köznév helyettesítőjeként is. 2. A terméknév egyedi név is, amely formáját tekintve tulajdonnév, de egyre gyakrabban hordoz köznévi jelentést is (pl. *Rittersport*).

Az elméleti tanulmányok közé tartozik JORGEN SCHACK írása is (57–72). A tanulmány központi kérdése az, hogy fogalomnak tekinthetőek-e a termékek, s ha igen, akkor e fogalmak képzéséhez milyen nyelvi stratégiák kapcsolhatóak, illetve hogyan juthat

érvényre az egyedi névadás az aktuális törvényi szabályozások figyelembevételével. Ahhoz, hogy egy terméknév vagy egy márkanév fogalommá váljon, a következő kritériumoknak kell megfelelnie: motiváltság, transzparencia, lexikalizálhatóság, produktivitás és kreativitás.

BENOÎT LEBLANC a gazdasági jog világába kalauzolja az olvasót (73–90). A szerző áttekinti a védett márkák neveinek megformálási stratégiáit, és kidolgoz egy olyan módszertant, amelynek a segítségével meg lehet állapítani, mikor van szó márkanév-hamisításról, mely esetben áll fenn a márkanév jogtalan eltulajdonítása, illetve hol van a határ a védett márkanév és az újonnan bejegyzett márkanév közötti hasonlóság és a márkanév-plagizálás között.

A gyakorlati vizsgálódások ERHARD LICK és HOLGER WOCHLE tanulmányával (91–113) kezdődnek. A szerzők a *McDonald's*, a *Burger King* és a *Kentucky Fried Chicken* menüválasztékának megnevezéseit vizsgálják morfológiai, szintaktikai és szemantikai szempontok alapján. A vizsgálat apropóját az adja, hogy Quebecben a felsorolt gyorsétermek kínálatát le kell ugyan fordítani franciára, és kerülni illik az angol kifejezéseket, az étlapokon mégis egyöntetűen visszaköszön a „globalizált” szókinsz: *cheeseburger*, *hamburger* stb.

VINCZE LÁSZLÓ „Ungarische Produktnamen” [Magyar terméknevek] című írásának (115–47) elméleti bevezetésében a terméknév fogalma körül kialakult kérdést tisztázza, illetve felsorolja a „jó” és a „rossz” márkanév/terméknév kritériumait. A felsorakoztatott magyar termékneveken (pl. *Sió*, *Túró Rudi*) keresztül világossá válik, hogy a döntő kritérium a vevőre, a fogyasztóra gyakorolt hatás, mind szemantikai, mind pragmatikai szempontból.

MARIE RIEGER vizsgálata pragmatikai szempontok alkalmazásával azt bizonyítja, mennyivel eladhatóbbak az élelmiszeripari termékek, ha már a márkanév közvetlen kapcsolatot teremt az olasz konyhával (149–75). Ezt az asszociációt elsődlegesen olyan névadási mintázatok hozzák létre, amelyeknek nyelvi elemei az olasz minőséget és a hamisítatlan olasz ízek világát idézik fel.

A kötet egyetlen francia nyelvű írása, MARCIENNE MARTIN tanulmánya a pragmatikai szempontot kiegészíti a névadás társadalmi gyakorlatának aspektusával (177–94). E két megközelítési módot – ahogyan a tanulmány is meggyőzően bizonyítja – végeredményben a nyelvi klisék és a sztereotípiák kapcsolják össze. A cikk azt vizsgálja, hogy a vásárlókban, a megrendelőkben milyen asszociációkat váltanak ki az egyes cég- és terméknevek, illetve milyen kapcsolat van a márkanév és a mögötte rejlő, felidézett tartalmak között. Ez utóbbi szempontból a márkanév „poétikai” funkciója sem elhanyagolható, hiszen döntő befolyást gyakorolhat az eladásra a cég- és a terméknév hangzásvilága, a szlogenek rímszerkezete, de – mint a szerző tanácsolja – annak sem árt utánanézni, hogy az egyes nyelvekben mit jelentenek a márkanévül választott szavak és kifejezések.

ANTONIA MONTES FERNÁNDEZ írása a luxustermékeket gyártó konszernek névadási gyakorlatát tárgyalja (196–220). Először tisztázza a *branding* szakszó jelentését: a márkát beleégetni, bevinni a köztudatba. A szerző jóvoltából híres parfümmárkák névadási történeteibe pillanthatunk be (pl. *L'Oréal*, *LVMH*, *Estée Lauder*), közben pedig megismerhetjük a márkaépítés (a „márkázás”) legfontosabb kommunikációs stratégiáit is.

A kötetben neves névkutatók is állást foglalnak a márkakommunikáció kérdéseiben. ELKE RONNEBERGER-SIBOLD (221–50) tanulmánya például a német nyelvterületen legismertebbnek és legsikeresebbnek számító élelmiszeripari termékek megjelölését elemzi a gazdasági és a kulturális, illetve a nyelvi változások tükrében. A tanulmány érdekessége,

hogy egy nyelvi kritériumrendszer segítségével határozza meg azokat a váltópontokat, amikor egy termék vagy egy teljes termékcsalád nevét kell megváltoztatni a piaci trendeknek és a vásárlói igényeknek megfelelően.

ANDREAS TEUTSCH tanulmánya az első olvasásra talán meglepő „Trademarks as Indicators of the Zeitgeist” [A márkanevek mint a korszellem jelölői] címet viseli, és a márkanevek szociolingvisztikai-szociokulturális jelentőségével foglalkozik (251–75). A szerző a német nemzeti márkaregiszterbe besorolt termékek neveit elemzi a nyelvi kreativitás stratégiai szempontjából, és arra a kérdésre keresi a választ, hogy a korszellem, a divat és egyéb társadalmi változások hogyan hatnak a márkanevadásra.

A szerkesztőként is közreműködő ANTJE ZILG szintén az élelmiszer márkák nevében jellemzően felfedezhető nyelvi stratégiákkal foglalkozik, elsősorban a szóalkotás szempontjából (277–5). Összesen 950 „toplistás” olasz élelmiszeripari terméknevet bontott alkotóelemeire, s ennek segítségével állapította meg, hogy milyen erős a közvetlen összefüggés a terméknev és a termék ismerete között a törzsvásárlók körében. A legkedveltebb termékek esetében a márkanev egy részének felismerése is elegendő volt a termék helyes besorolásához. Ez nyilvánvaló bizonyíték a reklámkommunikációnak a fogyasztási szokásainkra gyakorolt hatására.

A kötet következő, angol nyelvű tanulmánya is csatlakozik ehhez a megállapításhoz. LAUREL SUTTON (299–310) egy globális és multifunkcionális márkanev nyomába eredt: azt derítette fel, hogyan született meg a *Kijiji* mint vállalkozás- és domainnév, amely szuahéli nyelven eredetileg ’falv’-t jelent. A vállalkozás egy internetes apróhirdetés-oldal, „virtuális bolhapiac”, amely a világhálón keresztül bármikor és bárki által elérhető. A komplex névadási folyamat vizsgálata rámutatott, hogy a vállalkozásnév kiejtése által kiváltott asszociációk sokkal fontosabbak, mint a szó eredeti jelentése. A *Kijiji* névről az adatközlők úgy vélték, hogy barátságos, fiatalos és „minden nyelven” jó hangzású.

JULIA KUHN vizsgálata is egy vállalkozás sajtósági névadási stratégiáira fókuszál (311–29). A középpontban a tulajdonos nevének cégnévben vagy márkanevben való megjelenése áll. Ha a tulajdonos neve nem is jelenik meg konkrétan a cégnévben, akkor is lényeges diszkurzív imázsképző elemről van szó. Ezt a stratégiát a szerző a Fiat autógyár példáján keresztül szemlélteti. Miután megváltozott a tulajdonos neve, és először áll a cég élén nem az Agnelli családból származó vezető, a cég marketing- és reklámszakemberei minden eszközt bevettek, hogy őt is családtagként pozícionálják.

FIORENZA FISCHER tanulmánya is a vállalkozásnevekkel, a fúzióra lépő vállalatok nevének megváltozásával foglalkozik (331–50). Megállapítása szerint egyértelmű névválasztási stratégia, hogy a fúzió típusa is kifejeződjön az új névben. Emellett a példaanyag azt is megmutatta, hogy a név a tulajdonosi struktúrát is tükrözi.

A vállalatok névadásában az is meghatározó stratégia, hogy a gyártott termék típusa vagy a szolgáltatás formája is bekerül a választott tulajdonnévbe. Ezt a névadási stratégiát járja körül PAULA SJÖBLOM (351–80). A szerző finn nyelvű példái (bevásárlóközpontok névanyaga, valamint Turku környéki ipari telepek névanyaga) alapján arra a következtetésre jut, hogy a legjobb az ún. multimodális névtípus, amelyben könnyen megjegyezhető vizuális és verbális elemek ötvöződnék. Ez megnöveli a név által kiváltott pozitív hatást, ami hamarosan a bevétel emelkedését is eredményezheti.

A kötet utolsó négy tanulmánya a névadás speciális eseteit és formáit tárgyalja. BERTIE NEETHLING írása (381–96) arra világít rá, hogy egyes földrajzi térségekben és nyelvi közösségekben az új cégnév, az új vállalatnév a politikai és a gazdasági változás

egyik legfontosabb jelzője is egyben. Dél-Afrikában például az új erőviszonyokat az is jelzi, hogy milyen nyelven választják meg a cégnevet. Ha a fekete beszélőközösségek tagjai jelentik a megcélzott vásárlói közönséget, akkor a névadásban is követik a számukra fontos nyelvi szokásokat (pl. a nyelvi játékoság érvényesülése a cégnévben).

IRINA KRYUKOVA szerint a modern orosz nyelvben a divatkövetés jele, ha például a cégnevek, a márka- és a terméknevek angol nyelvű elemeket is tartalmaznak (397–410). A szerző a változásokat az 1980-as évektől napjainkig követve arra a következtetésre jut, hogy az anglicizmusok demonstratív erővel bírnak, és teljesen átfomálták a hagyományos névadási szokásokat az orosz üzleti életben.

CHRISTIAN WEYERS (411–41) is arra keresi a választ, hogy a névadás változásai milyen hatással vannak a mindennapi életre. Nyelvi szempontból az is érdeklő, hogy a csak német nyelvterületen ismert és a nemzetközi útvonalakon is közlekedő vonatok neve hogyan illeszkedik a nyelvi rendszerbe, van-e egyáltalán a névadóknak ilyen jellegű törekvésük. E névadási területet is egyre inkább birtokba veszik a nemzetközi szavak és a közismert hely- vagy személynevek; ezek fordulnak elő leggyakrabban a vonatok elnevezéseiben.

JOAN TORT-DONADA záró tanulmánya (443–64) a városok és a városrészek elnevezéseinek különleges eseteivel, illetve ezek turisztikai szempontú megítélésével foglalkozik. A tengerparti, barcelonai és környéki városrészek, valamint a közeli kistelepülések neveinek vonzónak kell lenniük a vásárlóerővel rendelkező külföldiek számára. Ezért az új helynevek megpróbálják ugyan megőrizni a „spanyolos” hangzásvilágot és eredetiséget, de valójában már ismert és kedvelt üdülőnevek adaptációjáról van szó esetükben.

A bemutatott tanulmányokban számos példán keresztül ismerhetjük meg a márkázás kontextusait, a cégek névadási formáin át egészen a településnevek vagy a vonatnevek névadási stratégiáin át. Valamennyi tanulmány azt bizonyítja, hogy a név, legyen az egy termék neve, egy szolgáltatást nyújtó cég neve vagy egy közismert márkanév, nemcsak jellemzi, hanem egyedi formában is azonosíthatóvá teszi a terméket vagy szolgáltatást. A cég-, termék- és márkanévek egyre gyakrabban köznevesülnek (pl. *Maggi*-t teszünk a levesbe), másrészt közhasználatúvá válnak (pl. az *Obi*-ban vásárolunk építőanyagot). E nyelvi folyamatok a gazdasági élet mutatóivá is válnak, hiszen a sikeres márkanév sikeres terméket takar, az üzletnév minőséget hordoz. E felvetések miatt is fontos, hogy ne csak az üzleti kommunikáció, hanem a névtan vizsgálati módszereivel is foglalkozzunk velük.

KEGYES ERIKA

NOMINA 33. (2010)

Szerkesztő: MARGARET SCOTT

**Society for Name Studies in Britain and Ireland,
Lavenham, Suffolk. 208 lap**

A Nomina című folyóirat 33., 2010-ben összeállított és 2012-ben megjelent száma kilenc tanulmányt, egy konferenciabeszámolót, négy könyvismertetést és a 2009-es év brit és ír vonatkozású névtani munkáinak bibliográfiáját tartalmazza.

Tanulmányok. – SHAUN TYAS a középkor szellemi és kulturális hagyatékára építő, de a középkor utáni időszakban keletkezett brit és ír intézmény- és márkaneveket mutatja be, tíz csoportot különítve el (5–25): az üzlet cégéről történő; fegyverekről, fegyverzetéről való; régi épületekben található üzletek megjelölésében a középkor angol nyelvének imitálására a *Ye Olde* (= *the old* 'a régi') kifejezést tartalmazó; a középkor világi és egyházi történeti személyiségeinek emléket állító; Artúr királyra és a kerekasztal lovagjaira, illetve középkori vagy a korszakról szóló irodalmi művekben előforduló személyekre utaló; a vikingekre és más középkori etnikumokra vonatkozó; középkori eseményekről történő; valamint középkori nevükön említett helyekről való megnevezések.

CAROLE HOUGH az általa összegyűjtött és függelék formájában közreadott helynevek történeti formáinak ismeretében úgy látja, hogy a *Maid(en)well* (< óangol *mægdēn* 'hajadon, szűz' + *wella* 'kút, forrás') névtípus nem fiatal lányok egykori találkozóhelyére utal – mint ez a szakirodalomban felmerült –, hanem a korban Szűz Mária oltalmába ajánlott helyeket jelöl (30–44). A szerző azzal érvel, hogy a kérdéses névalakok belsejében a jelző teljes, két szótagos formája után jelentkező *-e* esetrag nem az óangol többes számú birtokos esetet jelölő toldaléknak a középgangol származéka – mint ezt eddig vélték a kutatók –, hanem valójában a nőnemű főnevek egyes számú birtokos esetének jelölője. Ez azzal a jelenséggel áll összefüggésben, hogy a nyelvtani nemét tekintve eredetileg semleges óangol *mægdēn* 'hajadon, szűz' főnév Szűz Máriára való rendszeres alkalmazása következtében ebben a funkciójában személynévként kezdett viselkedni, és nyelvtani nemét felülírta a természetes nem.

ALAN G. CROSBY 19. és 20. századi dél-lancashire-i nem hivatalos, népi helyneveket vizsgál (45–64), melyeknek a következő altípusait különbözteti meg: a denotátum topográfiai helyzetére nyelvjárási kifejezéssel utaló helynevek, majorságok és kisbirtokok esetében az egykori birtokos vagy bérlő családra mutató megnevezések, korabeli jelentős történeti eseményekre vonatkozó földrajzi nevek; de szól még a nyelvjárási kifejezéssel alkotott újabb keletű toponimákról is. A terület nem hivatalos helyneveinek lehetséges forrásai között az 1840-es években készült részletes térképi felmérés névanyagát, a helybeliek mindennapi szóbeli kommunikációját, valamint az egykori bányászok önéletrajzeit említi meg a szerző. CROSBY kiemeli, hogy a környék személynévből keletkezett népi helyneveiben a névadó személy hivatalos neve helyett inkább annak beceneve jelenik meg, illetve a területen élő lakosság egyes valós vagy vélt tulajdonságai (pl. nemzetisége, erényei és hibái) is gyakran szolgálnak a nem hivatalos névadás alapjául.

ALLAN G. JAMES a kelta időkben keletkezett, a *Leven* víznév családjába tartozó folyóneveket, valamint a *Lyme*, *Lyne*, *Lynher* típusú víz- és területnevek egy csoportját a proto-indoeurópai **(s)lei* 'csúszó, sikló', 'sima, egyenes' tő származékának tartja (65–85). A kérdéses töből alkotott víznevek jellemzően olyan folyókat jelölnek, amelyek, legalábbis torkolatuk közelében, viszonylag egyenes vonalban, gyors folyással, alföldi, sík területen haladnak át; a töből származó területnevek pedig sík terepalakulatra utalnak. A korábbi vélemények egyébként a kérdéses helyneveket az indoeurópai **lei-* 'folyik', illetve **h₁elem* 'szilfa' szavakra vezették vissza.

DIANA WHALEY a *Scarborough* településnév eredetéről vallott nézeteket pontosítja (87–100). Véleménye szerint a helységnév izlandi származtatása, azaz az óészaki *Skarði* férfinév egyes szám birtokos esetének és az óangol *burh* (esetleg a vele etimológiailag rokon óészaki *borg*) 'erődítmény' főnévnek az összetételeként való magyarázata, bár a „Kormáks saga” megfelelő története alapján általánosan elfogadott, valójában kevésbé

meggyőző. A szerző a helységnevet az óangol (*sēo*) *scearde burh* 'megrongálódott erődítmény' kifejezésből származtatja, melynek motivációjául egy, a település közelében található, kimagasló hegyfokon álló, a névadás korában már romos állapotú egykori római jelzőőrhely szolgálhatott. Az azonos utótagú *Flamborough* településnév esetében hasonlóképpen a helyrajzi magyarázatot részesíti előnyben az előtagnak az óészaki *Fleinn* férfinévből való eredeztetése ellenében: az óangol *flān* 'nyíl' szóra vezeti vissza, és a helység közelében található nyílhegy formájú mészkő hegyfokkal hozza összefüggésbe.

BÖLCSKEI ANDREA az angol településnevek differenciáló jelzőinek lehetséges szemantikai kategóriáit és keletkezésük körülményeit azonosítja, EILERT EKWALL ismert etimológiai szótárának (DEPN.) adatait használva fel az elemzés során (101–20). A vizsgálat elméleti háttéréül a kognitív nyelvészet szempontrendszer és a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott helynévelemzési modell funkcionális-szemantikai egysége szolgál. A szerző az azonos nevű településeknek a megismerés során való elkülönítését látja nyelvi szinten manifesztálódni a megfelelő helységnevek megkülönböztető jelzőkkel való ellátásában. Az írás huszonöt, a TELEPÜLÉS fogalmát alkotó és a differenciáló jelzők által előtérbe állított kognitív tartományt különít el, valamint illusztratív névanyagon keresztül bemutatja ezek lehetséges nyelvi megvalósulásait. A megkülönböztető jelzők az angol helységneveket tartalmazó dokumentumokban a 7. századtól jelentkeznek, a legtöbb differenciált névalak első írásbeli megjelenése a 13. és 14. századból való.

KEITH BRIGGS eszmetörténeti oldalról kísérli meg a *Maidenburgh* és *Maidenbower* helynevek lehetséges motivációjának felderítését (121–8). A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy a névadás terén a hajadonok összefüggésbe hozatala különféle sziklakkal már az antikvitás időszakában elterjedt volt (vö. a *Parthenon* 'a szűz [Athéné] háza' típusú helyneveket), s bibliai vonatkozásai miatt a középkorban is népszerű motívum maradt (pl. a középkori teológia értelmezése szerint a Vulgata-beli Lukács evangéliuma 10. fejezet 38. versében szereplő *castellum* Szűz Mária méhét szimbolizálja). Így a jellemzően fellegrvár jellegű denotátumot jelölő *Maidenburgh* 'a szűz vára' helynév – utolsó mássalhangzóját szabály szerint elveszítve – *Maidenbower* 'a szűz hálósobája' formában értelmeződhetett újra, a klasszikus és a középkori gondolatok ötvöződésének eredményeként.

RICHARD COX a Hebridák skót gael névanyagának óészaki kölcsönneveit vizsgálja, különös tekintettel azok időrendi vonatkozásaira (129–38). A 800 és 1266 között a skót gael nyelvbe került óészaki eredetű helynevek egyes nyelvi sajátosságai alapján a névréteg relatív kronológiájára vonatkozó következtetések vonhatók le: a Hebridák északnyugati peremén jelentkező, szintaktikai tekintetben sajátos névformák, melyekben a földrajzi köznévi névösszetevő megelőzi a sajátosságot kifejező névösszetevőt, jellemzően későbbiek, mint az alkotóelemek fordított sorrendjét mutató névalakok. Ezzel szemben a tisztán óészaki elemekből építkező helynevek régebbiek, mint azok, melyek az óészaki-ban keletkeztek ugyan, ám a nyelvi kölcsönhatás eredményeként gael kölcsönszavakat is tartalmaznak.

RICHARD COATES az „English Place-Name Survey” ['angol helynévi felmérés'] megyei kötetének anyagát, illetve internetes adatokat felhasználva a középkori, fallal körülvett városok és körbekerített építmények (pl. apátságok, várak) „rejtett” kapuinak megnevezéseit, közös jellemzőit mutatja be (139–68). A szerző véleménye szerint a *Blind Gate* 'rejtett kapu' és *Dern Gate* 'titkos kapu' típusú neveket a középkori angliai városok egymást metsző, észak-dél és nyugat-kelet irányú főutcáinak kereszteződésében lévő fő- vagy piactérről nem vagy nehezen látható, a főútvonalakról el nem érhető, jellemzően az

északi vagy keleti (tehát a nap jelentős részében árnyékos) oldalra eső, gyakran a lakosság alapvető ételkészítés-ellátását biztosító városkapuk megnevezésére használták, nyelvjárási megosztásban (a *Blind Gate* a [dél]nyugat-angliai és az ír, a *Dern Gate* a kelet-angliai területeken volt használatos). Az épületek esetében viszont e nevek inkább magánhasználatra szánt, utólag épített 'titkos kapu'-kat azonosítottak.

Beszámoló. – A kötet rövid beszámolót tesz közzé az SNSBI 19. tudományos konferenciájáról (Carmarthen, 2010. március 12–15.) (169–71).

Recenziók. – A rovat bemutat egy, a kereskedelemben és az iparban jelentkező nevek múltjával és jelenével foglalkozó és egy, bizonyos skandináv helynévtípusok, helynévi alkotóelemek és személynevek földrajzi megoszlását tárgyaló többnyelvű konferenciakötetet; továbbá szó esik az angolszász korszak növényneveit felmérő vállalkozás kapcsán rendezett második konferencia előadásait közreadó, valamint a történeti helynevek kutatásában jeleskedő, 2009-ben elhunyt Margaret Gelling tiszteletére készített írásokat közlő tanulmánygyűjteményekről (173–91).

Bibliográfia. – A kötet a 2009-ben megjelent, Nagy-Britannia és Írország tulajdonneveivel (is) foglalkozó, főként angol, kisebb részben ír, német és svéd nyelvű történelmi, filológiai, névtani (az utóbbin belül forrásanyagot megjelentető, módszertani kérdéseket tárgyaló, személy-, hely- és középkori írói neveket feldolgozó) kiadványok, tanulmányok, recenziók CAROLE HOUGH által összeállított bibliográfiájával zárul (193–208).

BÖLCSKEI ANDREA

NAMENKUNDLICHE INFORMATIONEN 99–100. (2011)

Szerkesztők: KARLHEINZ HENGST – DIETLIND KREMER

Leipziger Universitätsverlag, Leipzig, 2011. 543 lap

A folyóirat 2011. évi 99–100. száma a megszokott szerkesztésben, egy kötetben jelent meg, és az interneten is elérhető (<http://www.namenkundliche-informationen.de>).

Tanulmányok. – A kötet első két tanulmánya terminológiai kérdésekkel foglalkozik. ADAM SIWIEC a kereskedelmi nevek elemzési és rendszerezési kérdéseinek kapcsán olyan terminusok jelentését, használati értékét ismerteti lengyel példák alapján, mint a magyarban nemigen használatos *krematonima*, *ergonima* vagy *temonima* (15–30). NATALJA VASZILJEVNA a névtani terminológia rendszerezésének kétféle lehetőségét vizsgálja fel: a lexikai (az egyes terminusokra fókuszáló) és a lexikográfiai (a szakszótárakra mint a szaktudás reprezentációs modelljeire támaszkodó) irányzatot (31–46). A kettő közül az utóbbi a fontosabb, mert az a terminusok közötti szisztematikus kapcsolatokat is figyelembe veszi. A szerző szól továbbá az ún. „terminológiai térképekről”, amelyek segítségével két vagy több terminusrendszer is problémamentesen rendezhető.

ANGELIKA BERGIEN a metaforikusan használt tulajdonnevek kulturális dimenzióiról ír (47–58). Ezek akkor aktiválódnak, amikor egy helyileg ismert személyt vagy helyet valamilyen szempontból egy globálisan ismert személlyel vagy hellyel azonosítunk. ROSA KOHLHEIM a kötetbeli első tanulmányában szintén a metaforikus névhasználattal

foglalkozik: Augusztai szász–coburg–saalfeldi hercegné 1821–1822-ben és 1823–1824-ben írt itáliai útinaplója alapján, példákkal bőségesen illusztrálva mutatja be a helynévi névátvitel magyarázó, értékelő és felidéző funkcióit (83–96). Második tanulmányában az 1581–1589 és 1601–1608 közötti nürnbergi személynévanyag vizsgálata alapján cáfolja, hogy az ótestamentumi eredetű keresztnévek a reformáció után azonnal sokkal népszerűbbek lettek a protestánsok körében, mint a katolikusoknál (113–22). E neveknek a protestáns körökben eddig feltételezett népszerűségét a *Susanna* név kivételével a szerző nem tudja megerősíteni. Csak a késő 17. századtól kezdve tapasztalható nagyobb felekezeti különbség a névadásban.

VOLKER KOHLHEIM abból a feltételezésből indul ki, hogy az írói névválasztás nagyrészt tudat alatti motívumok eredménye, ezért az írói névadás vizsgálatához pszichoanalitikus módszerekre is szükség van (97–112). Állítását egy esettanulmánnyal támasztja alá: Jean Paul Richter „Titán” című regényének helyszíne, a Lago Maggiore-beli *Isola Bella* az író számára az *Isabella* női névvel áll szoros kapcsolatban. ASSZEM AKSOLAKOVA mellett érvel cikkében, hogy Kazahsztán egykori fővárosának *Almati* és *Alma-Ata* névvariációi közül jogi és helyesírási érvek alapján az előbbi a helyes és követendő (59–70). HORST NAUMANN írása a Lipcsei Egyetem Germanisztikai Intézetében 1951 óta folyó névtani kutatások történetét tekinti át röviden (71–82).

VARGA JÓZSEFNÉ HORVÁTH MÁRIA a Rábaköz német eredetű családneveit vizsgálja 26 falu 18. század eleji adóösszeírásai alapján (123–44). Megállapítja, hogy egyrészt az összes családnév száma is folyamatosan növekszik, másrészt ezeken belül az idegen eredetű (német, szláv, egyéb) nevek aránya is egyre emelkedik. A német eredetű lakosság katolikus területekről (Ausztriából, Stájerországból, Bajorországból) érkezett; ez tükröződik a családneveiken is, melyek zömükben az észak-német területeken idegen *-er* végűek közül kerülnek ki: *Bominger*, *Klauser*, *Mandler*, *Tischler* stb.

THADDÁUS STEINER hegynevekkel foglalkozó tanulmányában a leggyakoribb alap-
szók bemutatása után három szempont alapján csoportosítja a neveket: a ház és berendezése, az ember és testrészei, állatok (145–52). Példái az Alpokból (Ausztriából, Svájcban és Németországból), illetve elvéve más hegységekből (pl. a Pireneusokból) származnak.

ACHIM FUCHS az *Eisfeld* nevű helyeket veszi górcső alá (153–72). Megállapítja, hogy az ilyen nevű helyek általában települések közelében (sőt korunkban már a településeken belül) találhatóak, valamilyen víz partján, és mezőgazdasági művelésre – legalábbis manapság – csak korlátozottan vagy egyáltalán nem alkalmasak. A nyelvjárási alakokból arra lehet következtetni, hogy a név az ófelnémet ’eledel, takarmány’ szóból eredhet. HARALD BICHLMEIER és ANDREAS OPFERMANN cikke az *Unstrut* folyónév eddigi etimológiáit elvetve amellel foglal állást, hogy a név alapja ’a folyó, amelynek partján mocsaras terület, csali található’ jelentésű összetétel lehet (173–204).

SUSANNE BAUDISCH ERNST EICHLERnek és HANS WALTHERnek az „Ó-Lipce és a lipcsei vidék” című művéhez, illetve az abban található, nemesi székhelyeket felsoroló listához fűz megjegyzéseket, magát a listát is módosítva kissé (205–10). Szintén a középkori nemesi székhelyek nevét vizsgálja KARLHEINZ HENGST: arra a következtetésre jut, hogy a középkori helynevek helytálló etimológiáihoz feltétlenül szükség van az egyes tudományterületek szakértőinek együttműködésére (211–30). Ugyanő GÜNTER WETZELLEL közös írásában igazol egy 1970-es évekbeli feltevést, amely szerint az ún. „nienburgi töredék” (12. század) elején olvasható *Lighinici*, *Zrale* és *Crocovva* helyek Szászország területén találhatóak, és egy hosszabb út egy-egy állomását jelölhették (231–60).

JÜRGEN UDOLPH a *Magdeburg* helynévről szóló tanulmányában amellet érvel, hogy a név előtagja nem a német 'lány, fiatal nő' vagy az óangol 'kamilla' szóval áll kapcsolatban, hanem a germán 'nagy' tövel (261–76). Szintén eddig elfogadott helynév-etimológiákat cáfol WALTER WENZEL, aki szerint az eddig német eredetűnek vélt *Oppach*, az óeurópainak tartott *Regis* és a szláv eredetűnek feltételezett *Stöbnitz* helynevek szláv eredetűek, s az utóbbi névhez is új magyarázatot javasol (277–84). A szerző másik tanulmányában II. Henrik német-római császár 1005-ös hadjáratának egyik táborával foglalkozik, és régészeti leletek, a régebbi szláv településnév, valamint az arra a régióra jellemző, a korábbi lakosságra emlékeztető későbbi családnevek alapján azt a következtetést vonja le, hogy a keresett táborhely, *Nice* provincia a Neißé bal partján, Forst környékén lehetett (285–98).

A kötet tanulmányokat tartalmazó része HEINZ-DIETER POHL két írásával zárul. Az elsőben a szerző Karintia és Kelet-Tirol szláv, illetve szlovén eredetű helyneveinek kronológiai kérdéseit feszegeti, s arra keresi a választ, hogy milyen azok viszonya a freisingi nyelvemlékek 8–9. századi nyelvéhez (299–322). A második tanulmányban a Karintiában 164 településen felállítandó német–szlovén kétnyelvű helységnévtáblák kapcsán az érintett településnevekre vonatkozó tipológiai megjegyzések mellett azok etimológiáját is közli (323–54).

Recenziók, új kiadványok. – A rovatban cseh, lengyel, magyar, német, osztrák és svéd kiadványokat ismertetnek (357–505). A magyar kiadású műveket, a *Helynévtörténeti Tanulmányok* 1. kötetét (446–51) és TAKÁCS JUDIT „Keresztnevek jelentésváltozásai” című munkáját (487–9) SCHWING JÓZSEF mutatja be.

Közlemények, méltatások. – A rovat névtani témájú rendezvények beszámolóit, szervezeti híreket, illetve köszöntőket és megemlékezéseket tartalmaz (509–43). Beszámolnak egy szimpóziumról, amelyen azt vitatták meg, hogyan lehet beágyazni a határneveket a nagytájak kultúrtájelemeket tartalmazó digitális ingatlan-nyilvántartásaiba (Lipcse, 2010); a „Város és nevei” című, a *Gesellschaft für Namenkunde* 20. fennállásának alkalmából rendezett ünnepi beszélgetésről (Lipcse, 2010); valamint a 24. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról (Barcelona, 2011); illetve röviden ismertetik az ICOS szervezetét. A lapban Rudolf Fischert 100., Hans Walthert 90. és Liljana Dimitrova-Todorovát 65. születésnapján köszöntik, továbbá végső búcsút vesznek Wolfgang P. Schmidtől (1929–2010), Vincze Lászlótól úgy is mint a *Namenkundliche Informationen* magyar levelezőjétől (1949–2011) (517–9), valamint Peter von Polentzól (1928–2011). A kötetet a közreműködő szerzők elérhetőségének listája zárja (541–3).

KOZMA JUDIT

RIVISTA ITALIANA DI ONOMASTICA 18. (2012)
Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI
Società Editrice Romana, Róma. 870 lap (1. 434 lap, 2. 436 lap)

A RION. közel 900 oldalas 2012. évi tartalmát a fontosabb rovatokat sorra véve ismertetjük az alábbiakban.

1. Tanulmányok és vitacikkek. – Az összesen húsz (egy kivételével olasz nyelvű) tanulmány közül hét helynevekkal, kilenc személynévvel, négy pedig a köznevesülés különböző aspektusaival foglalkozik. Ebben az évfolyamban az első kötetben többnyire helynévtani, a másodikban pedig túlnyomórészt személynévvel foglalkozó tanulmányok kaptak helyet.

A helynevekkal foglalkozó tanulmányok között W. SCHWEICKARD a régebben élő *Cherzego/Cherzego* 'Hercegovina' megnevezést elemzi (13–8). E. BLASCO FERRER a (több jelentésű) paleoszárd **doni* és a paleobaszk *doni/toni* tövek összefüggéseit a „morfológiai rekonstrukció” módszereivel vizsgálva jut el e két ősi nyelv kapcsolatának bizonyításához (19–46). G. BORGHI az eddig ismeretlen etimológiájú *Matélica* helynév keltagall eredetére mutat rá (47–56). M. LENCI a *Lepanto* helynévvel alkotott olasz és spanyol utca- és térneveket gyűjtötte össze, kimutatva, hogy ezek tükrében e híres tengeri csata emléke a spanyol nemzeti emlékezetben sokkal élénkebben él, mint az olaszban (112–22). C. FALLUOMINI kiegészítéseket tesz F. TOSONAK egy korábbi, a ligúriai longobárd eredetű helyneveket tárgyaló tanulmányához (130–42). Az évfolyam egyetlen idegen nyelven (franciául) írott és francia témát feldolgozó, térképekkel is illusztrált tanulmányában P. H. BILLY az antik Gallia helyneveit elemzi, a pre-indoeurópai nyelvektől a germánokig (505–40). A. PARENTI az *Orbatello* nevű, firenzei asszonyokat befogadó középkori intézmény nevével mutatja ki, hogy egy elfeledett helynévvel áll kapcsolatban (574–9).

A személynévekről szóló tanulmányok között F. TOSO a Genovában rendkívül népszerű Keresztelő (Szent) János olasz nevéből (*Giovanni Battista*) alakult, a genovaiakra gúnynévként alkalmazott *Baciccia* megnevezés történetét, variánsait, a világban való elterjedtségét elemzi (75–88). G. ALZONA néhány ritka családnév (pl. *Daneri*) megfejtését kísérel meg (123–7). L. TERRUSI az irodalmi művekben felbukkanó „elhallgatott személynévek” kérdéskörét összekapcsolja névtani terminológiai kategorizálási kérdésekkel (143–55): három altípusukat javaslata szerint különböző terminusokkal kellene megnevezni, mivel különböző írói stratégiákat testesítenek meg. R. RANDACCIO a *Rothschild* családnév 19. századi olasz változatait (*Rodschild, Roncilli, Roscilde* stb.) elemzi (467–74). O. LURATI olyan lombard és ticinói, eddig többnyire ismeretlen etimológiájú helyneveket (és belőlük származó családnéveket) sorol fel, amelyekben a hegyi térformák tükröződnek (475–80). A. ROSSEBASTIANO a családnévként is megjelenő piemonti ételnevekről értekezik, kiemelve azt, hogy a szót illetően (pl. *lasagne*) a családnévi adat gyakran korábbi, mint a szövegekben kimutatható első köznévi előfordulás (481–503). M. TASSO és G. U. CARAVELLO Észak-Friuli és a vele határos Szlovénia nyolc olaszlakta és két szlovén településén vizsgálta a családnévek megoszlását, gyakoriságát (541–61). R. BRACCHI a Bormio környékén sűrűsödő, ismeretlen etimológiájú *Canclini* családnévről feltételezi, hogy jelentése földrajzi térleírásra (*campo inclinato* 'ferde mező, rét') vezethető vissza (564–71). E. CAFFARELLI a *Baresi* családnév különböző hangsúlyú változatai (*Bàresi*, illetve a sokkal gyakoribb *Barési*) kapcsán foglalja össze korábban már több helyen publikált felvetéseit, miszerint a névvisezők Bergamo–Brescia térségében való egyértelmű koncentrációja okán a *Bàresi* ejtésforma lenne a helyes, hiszen e családnév egyértelműen nem a délolasz nagyváros (*Bari* → *Barése*), hanem a bergamói Roncobello részét alkotó *Bàresi* falucska nevére megy vissza (580–95).

A köznevesülés különböző aspektusairól a következő tanulmányokban olvashatunk: G. DELIA a Calabria tartományban fekvő *Sibari* helynévből származó *sibarita* 'szibarita' szó köznévi jelentéseinek olasz szótárakban dokumentált jelentéseit, jelentésváltozásait

veszi szemügyre (57–74). M. FRANCHI Alfredo Panzini híres „Dizionario Moderno”-jából (1905–1942) gyűjtötte ki azokat a metaforikus és metonimikus személynévi és helynévi köznevesüléseket, amelyek első előfordulása éppen ebben a szótárban van (89–110). P. D’ACHILLE négy irodalmi mű többszavas címének (pl. Molière: *Il malato immaginario* ’A képzelt beteg’) köznevesülését vizsgálja annak a tükrében, hogy bekerültek-e (címszóként vagy kollokációs példaként, átvitt jelentésükben) egynyelvű szótárakba (435–60). W. SCHWEICKARD a készülő „Deonomasticon Italicum” című szótár anyagából közli a *Brougham* és a *Fahrenheit* tulajdonneveken alapuló minta-szócikket. A német professzor 2002–2013 között a Niemeyer Kiadónál adta ki a helynevekből származó olasz köznevek négykötetes szótárát, amelyhez két bibliografikus kötet is készült; a RION.-ban most közreadott két szócikk a személynévi köznevesülések tervezett kötetéből való mutatvány (461–6).

Szemle. – A bemutató rovatok most is igen gazdagok: 26 terjedelmesebb könyvrecenzió és 12 további (szintén a szerző nevével is jelzett) tanulmányt recenzáló íráson túl 51 kötet, 32 szótár és 27 névtani folyóirat tartalmával is megismerkedhetnek a RION. olvasói.

Rendezvények. – A rovat a 2011 tavasza és 2014 nyara közötti időszakban a világ minden táján már lezajlott, illetve tervezett több tucatnyi névtani eseményről közöl beszámolót vagy előzetest. Kiemeljük, hogy 2014. augusztus 25–29. között Glasgow-ban tartja XXVI. nemzetközi kongresszusát az ICOS. A szervezet aktuális fő feladatait a RION. főszerkesztője így foglalta össze: az Onoma című folyóirat felhalmozott készésének ledolgozása, az internetes weboldal feltöltése és gazdagítása, továbbá a terminológiai, illetve a bibliográfiai munkacsoport tevékenységének felgyorsítása, konkrét tartalommal (munkanyagokkal) való kitöltése (310, 754).

Folyamatban levő munkák. – A rovatban több mint nyolcvan kisebb-nagyobb jelentőségű eseményről, tevékenységről számol be a főszerkesztő. Közérdeklődésre tarthatnak számot a következők: készül a „Deonomasticon Italicum” 4. kötete (312–4); a feminizmus újabb hajtásaként Olaszországban megalakult a (<http://toponomasticafemminile.it> webhelyen, ill. a Facebookon is jelenlévő) „Toponomastica femminile” nevű csoportosulás, melynek célja annak szorgalmazása, hogy a helyek elnevezését illetően arányosabb legyen a férfiak és nők szerepe (319–20, 760–2).

Névgyakorisági vizsgálatok. – E rovatban F. SESTITO folytatja (337–74) korábban már részben publikált összehasonlító vizsgálatát, melyben az olasz családnévállományban bekövetkezett mozgásokat vizsgálja a 2000–2011 közötti időszakban: itt most további 24 járási székhely (többek között pl. Aosta, Velence, Ancona, Bolzano) leggyakoribb 30 családneve szerepel táblázatban összefoglalva és rövid elemzéssel kísérve. Az adatsorok közül kiemelésre kívánczik Prato toszkán városé (e hely Olaszországon belül hagyományosan a textilipar fellegrváranak volt tekinthető): nyilván a kínai textilárúk és textilipar ide koncentrálódó itáliai jelenléte miatt az első 30 leggyakoribb név között 11, ezen belül az első 8 között 6 kínai név van, olyannyira, hogy – 2000-hez képest a semmiből feljőve – az első és a harmadik helyen is kínai név (*Chen, Hu*) áll. (A vizsgálat első része hasonló helyzetet mutatott Milánóban és Bresciában; az utóbbiban a *Singh* áll az első helyen.) Az összegzés szerint a hagyományos névállomány legnagyobb változásai a nagyvárosokban (elsősorban Milánóban) figyelhetők meg; a közepes nagyságú városokra ugyanakkor jellemző egyfelől bizonyos keveredés a tipikus környékbeli nevekkal (beköltözések), másfelől azonban bizonyos helyek (pl. Siena) megőrzik a régi családnévállományt.

Emellett tovább folytatódik az ötvenes évek óta tartó, délről északra irányuló belső elvándorlás.

Széljegyzetek. – A névadással, névváltoztatással, névhasználattal kapcsolatos kisebb fontosságú hírek, kuriózumok közül említésre méltó az idegen családnevek növekvő arányát mutató statisztikák olasz sajtóvisszhangja (788–92). Érdekes még, hogy a nőkről elnevezett utcák aránya a városokban általában 5% (792–4); továbbá szaporodik azoknak az összetett színárnyalat-megnevezéseknek a száma, amelyekben a determináns tulajdonnév (pl. *Isabella-fehér*, *Amazonas-zöld*, 797–9, vö. ehhez: <http://www.szintan.hu/keret.htm>).

Nekrológok. – 2012-ben négy eltávozott névtanos kutatótól búcsúznak a kollégák és a barátok. A római születésű Bruno Porcelli (1932–1912), az olasz irodalom minden korszakával foglalkozó pisai egyetemi tanár az 1990-es évektől kezdett elmélyültebben foglalkozni az irodalmi névadás különböző aspektusaival. Számos funkciót is betöltött, így társelnöke volt az Associazione di Onomastica & Letteratura nevű társaságnak, illetve főszerkesztője az *il Nome nel testo* című, az irodalmi névadás kérdéskörére koncentrált folyóiratnak (387–91). Vittorio F. Rascher (1931–2012) zürichi tudós munkásságának legfőbb eredménye a ticinói helynévgyűjtemény (*Repertorio toponomastico ticinese*, 392). Ernst Eichler (1930–2012) lipcei nyelvészprofesszor, a német szlavista névtan legnagyobb szaktekintélye volt; 1990-ben ő hozta létre a Gesellschaft für Namenkunde elnevezésű társaságot, társszerkesztője volt a HSK-sorozat névtani köteteinek, továbbá több folyóiratnak (így a *Namenkundliche Informationen*) és kiadványsorozatnak (pl. *Onomastica Slavogermanica*) (837–8). Lauro Decarli isztriai dialektológus (1929–2011) a koperi halászok által használt olasz helyneveknek és a koperi olasz bece- és gúnyneveknek szentelt kötetet (332).

A 2011. év (olasz vonatkozású) névtani bibliográfiája. – A több mint harmincoldalas jegyzék ezúttal is tanúskodik a névtani kutatásoknak az olasz nyelvtudományon belüli fontosságáról és népszerűségéről (803–36). Mint már többször korábban is, természetesség tekintetében a felsorolt szerzők közül ENZO CAFFARELLI neve tűnik ki.

2. A folyóirat ismertetett számának magyar vonatkozású részletei. – A szemle-rovatban szerepel a VÖRÖS FERENC által szerkesztett „A nyelvöldrajztól a névföldrajzig II. Családnév – helynév – kisebbségek” (2011) című kötet recenziója FÁBIÁN ZSUZSANNA tollából (627–31). Ugyanitt olvasható ismertetés SLÍZ MARIANN „Személynévadás az Anjou-korban” és „Anjou-kori személynévtár (1301–1342)” (2011) című kötetéről (675–7), illetve a *Helynévtörténeti Tanulmányok* 5–6. számáról (2010–2011) (677–8, ezek is FÁBIÁN ZSUZSANNA munkái). A folyóiratok között szerepel a *Névtani Értesítő* 33. száma (2011) a tanulmányok angol címének megadásával, rövid bemutató összefoglalóval és a recenzált könyvek, folyóiratok felsorolásával; 693–5). A rendezvények rovatában szerepel a Vörös Ferenc által 2012. június 4-én Sárváron szervezett „Nyelvöldrajztól a névföldrajzig III. Nyelvjárás – néprajz – művelődéstörténet” című konferencia előzetese, az előadások felsorolásával és rövid összefoglalóval (297); továbbá meg van említve a mainzi „Linguistik der Familiennamen” című konferencia (2012. okt. 1–2.) előadójaként SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ „Beiträge zur »Namenmagyarisierung« der deutsche Familiennamen in Ungarn” című előadása (739). – A folyamatban lévő munkák rovatában említik FÁBIÁN ZSUZSANNÁNAK egy magyar–olasz tulajdonnévszótár összeállítására vonatkozó tervét (334). – A bibliográfiai rovatokban a következő magyar szerzők szerepelnek munkájukkal: N. FODOR JÁNOS (A Felső-Tisza-vidék késő középkori személyneveinek

szótára, 700), GYÖRFFY ERZSÉBET (Korai ómagyar kori folyóvíznevek, 701), PÓCZOS RITA (Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása, 702), RESZEGI KATALIN (Hegynevek a középkori Magyarországon, 702), FARKAS ORSOLYA (Geographical indications as means of protection of minorities: the situation in Hungary [tanulmánykötetben, Peter Lang, 2011], 833), TÓTH VALÉRIA (mint a „Patrociny Settlement Names in Europe” című kötet szerkesztője, 834). – Posztumusz hivatkozás történik a Porcellinekrolóiban HERCZEG GYULÁNAK egy, a hatvanas években publikált, Boccaccio neveivel is foglalkozó tanulmányára (389).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

ACTA ONOMASTICA 53. (2012)

Főszerkesztő: MILAN HARVALÍK

Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 2012. 442 lap

1. Tanulmányok. – A cseh névtani folyóirat 53. évfolyama összesen 21, a névtan különféle területeit érintő tanulmányt tartalmaz. A csehül (16 db), szlovákul (2) és oroszul (1) közölt cikkek mindegyikét angol, az angol nyelvű (2) cikkeket pedig cseh nyelvű összefoglaló előzi meg.

Helynévi témájú tanulmányok. – BÖLCSKEI ANDREA angol nyelvű cikke az angol és a magyar helynévtípusok kontrasztív elemzése során igyekszik meghatározni a két, genetikailag nem rokon nyelv névadási szokásaiban az univerzális, illetve a kulturális és nyelvfüggő tendenciákat (7–27). J. DAVID és P. MÁCHA a helynevek tájjal, térrel és identitással kapcsolatos vizsgálatának fontosságára hívja fel a figyelmet, a jövőbeli kutatásokban pedig az etimológiáról és a morfológiáról a szemantikára és a szemiológiára helyeznék át a hangsúlyt (28–45). J. CHOVANEC a világszerte népszerű kincskereső játékban, a geocachingben szereplő rejtkehelyek cseh elnevezéseinek motivációját vizsgálja (117–33). KOVÁCS ÉVA a régi magyar személynevekből alakult, különféle lexikális és morfológiai struktúrák által kifejezett helynevek vizsgálati lehetőségeit tárgyalja (187–97). V. LÁBUS első tanulmányában a Szudéták azon helyneveivel foglalkozik, amelyek németről csehre történő (félre)fordítás során jöttek létre (198–206), másik cikkében pedig az észak-csehországi *Nisa* folyónév kétféle (a standard palatális, illetve a nem standard nem palatális) ejtésváltozatának gyakoriságát elemzi szociolingvisztikai módszerekkel (207–18). Z. PECHAL a német helynevek cseh területen való azonosításának nehézségeivel foglalkozik egy malom átruházásáról szóló 1347-es szerződés kapcsán (219–36). M. ŠTEFKOVÁ a ’kő’ jelentésű cseh *kámen* főnév előfordulását tárgyalja Morvaország és Szilézia helyneveiben, illetve strukturális típusaikat, valamint ezek gyakoriságát, variabilitását, motivációját elemzi (282–94). P. ŠTĚPÁN az 1998–2011 között létrejött prágai közterületnevek motivációját és funkcióit vizsgálja (295–307). S. TORKAR új etimológiát javasol két szlovén toponima (*Predoslje* és *Predoslo*) számára (316–22). J. M. TUŠKOVÁ az írott cseh nyelv reprezentatív szinkrón korpuszában (SYN2005) fellelhető helységnevek köznevesülését, illetve ennek a morfológia síkján való megnyilvánulását elemzi (323–33).

Személynévi témájú tanulmányok. – Ž. DVOŘÁKOVÁ első tanulmánya a virágok és egyéb növények elnevezéseiből alakult keresztneveket (46–64), a második pedig saját családja 1785–1885 közötti névadási szokásait ismerteti, melynek kapcsán a névdivatot jelöli meg legfőbb névadási motivációként (65–100). M. KAZÍK cikkei az egyéni jellemzőknek (134–41), illetve a ház nevének (142–8) mint funkcionális elemnek a szerepét írják le a nyugat-szlovákiai Paprad élőnyelvi személynévanyagában.

Egyéb témájú tanulmányok. – A. KOŁODZIEJ a lengyel, a cseh és a szlovák állatnévkutatás fejlődéséről számol be (169–86). M. ŠMEJKALOVÁ cikke azt a 20. századi történelmi és tudományos keretet tárja fel, amelyben a cseh és a szlovák névtani kutatások kiemelkedő alakja, VLADIMÍR ŠMILAUER dolgozott (237–81). C. TOMACUK a 2011–2012 telén Moszkvában állított karácsonyfák elnevezéseinek alkotásmódjait elemzi (308–15).

Szakedolgozatok és szemináriumi dolgozatok. – M. FICNAROVÁ 2012-es szakdolgozata az 1993–2011 között a Cseh Köztársaság területén levő vasútvonalak (porejonimák) tulajdonneveivel foglalkozik (334–49). M. KLOUDOVÁ a plébániai anyakönyvek névtani forrásként való felhasználását tárgyalja (350–9), V. VASKO pedig a *na*, *v* és *do* előljárószóknak a mai cseh nyelvben meglévő disztribúciójáról ír a helynevek kapcsán (360–82).

2. A Szemle (383–99) hat munkát ismertet: egy német helynévtani kiadványt, amely az A9 autópálya Potsdam–München közti szakaszán található lehajtók neveivel foglalkozik; egy, az európai földrajzi nevek 19–20. századi, lengyel területen való használatát feldolgozó monográfiát; a Nyugat-Szlovákia, valamint a Sajó és a Dudvág vízgyűjtő területének vízneveivel foglalkozó szlovák nyelvű köteteket; valamint egy szlovák nyelvű tanulmánykötetet, amelynek első része névtani tárgyú munkákat tartalmaz.

A **Krónika** (400–12) a 2012-ben elhunyt Ludvík Mucháról, Ernst Eichlerről és Vincent Blanárról emlékezik meg, illetve Jiří Uhlířt köszönti 75. születésnapján.

A **Hírek és széljegyzetek** című rovatot egy cseh nyelvű nemzetközi szemle nyitja a friss névtani kiadványokról (412–29). Ebben ismertetik BÖLCSKEI ANDREA „A magyar településnevek korrelációs rendszerének alakulása a természetes névadás korszakában” című könyvét, a Névtani Értesítő 32., illetve az Onomastica Uralica 8. évfolyamát is, valamint más nyelvészeti folyóiratokból – köztük: Annales Sectio Linguistica, Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae – kiemelik a névtani témájú írásokat.

PEŤOVSKA FLÓRA

ONOMASTICA 56. (2012)

Főszerkesztő: ALEKSANDRA CIEŚLIKOWA

Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk,
Instytut Języka Polskiego PAN, Krakow. 261 lap

1. A Lengyel Tudományos Akadémia Lengyel Nyelvi Intézetének 2012-es folyóirat-száma a 2011-ben elhunyt Maria Kamińska és a 2012-ben eltávozott Ernst Eichler munkásságát méltató lengyel és német nyelvű nekrológokkal kezdődik (5–11, 12–3).

2. A tanulmányokat közlő rovatot ZOFIA ZIERHOFFEROWA és KAROL ZIERHOFFER cikke nyitja meg (15–23). Népetimológiával alakult helyneveket vizsgálva három típust különböztetnek meg: az első célja az adott város nevének valós vagy kitalált történelmi eseményekkel való magyarázata, a másodiké a név átlátszóvá tétele, a harmadiké pedig a név lengyel eredetének bizonyítása. ANNA TYRPA a lengyel ország-, állam- és népneveket, illetve azok 19–21. századi nyelvjárási használatát mutatja be a „Lengyel nyelvjárások szótára”, valamint népdalszövegek alapján (25–52). ANDRZEJ CZERNY azt hangsúlyozza írásában, hogy a helynevek a kulturális örökség részei és a történelmi emlékezet hordozói is, sőt nemzeti szimbólumokként is szolgálnak. A pozitív konnotációk reklám-célokra is használhatók például a turizmusban (vö. *Riviera*) vagy a márkázásban (pl. *Chianti*) (53–73). MAKSZIM JUJUKIN cikke a *Volhov* folyó nevéből kiindulva víznevek etimológiáját tárja fel (75–8). A lengyel nyelvű genealógiai portálok személynévkutatásban betöltött szerepével foglalkozik ALINA NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA. E portálok rendszerezik és összegyűjtik a linkeket, tárgyböngészőként működnek, így az elektronikus levéltár szerepét látják el (79–92). MARIA KABATA tanulmánya a személynévek ragozási helyességét vizsgálja a napi sajtóban (93–103). A szerző a személynéveket nyelvi-kulturális kontextusukban szemléli, s igyekszik ráirányítani a figyelmet a hivatalos és sajtónyelvi használat problémáira. MALGORZATA JARACZ írása a *Bydgoszcz* család- és városnév német eredetével foglalkozik. A név vizsgálatában felbecsülhetetlenek lehetnek a különböző típusú források, amelyek német és lengyel levéltárakban őrződtek meg. Mindez a gazdag anyag egy teljes monográfia elkészítését tenné lehetővé a *Bydgoszcz* családnév német eredetéről (105–16). JUSTYNA WALKOWIAK tanulmánya az ún. programszerű névadással foglalkozik: a 19. században sokan igyekeztek a névadással is kifejezni lengyel identitásukat. Ezért, hogy elkerüljék a lengyel nevek német megfelelővel való hivatalos bejegyzését, olyan neveket választottak, amelyeknek nem volt német megfelelőjük (117–33). DANUTA SKOWROŃSKA írása a lengyel férfi személynévek esetében előforduló kicsinyítő formákkal foglalkozik morfológiai, szemantikai és pragmatikai szempontból (135–48). MARIA BIOLIK szövege a fiatalok körében használt ragadványnevek morfológiai alkotásmódjaival foglalkozik, hangsúlyozva, hogy a név derivációs típusának megállapításához mindig a motivációs alapot kell meghatározni, amely közrejátszik a név létrejöttében (149–66). BEATA ZIAJKA azt vizsgálja, hogy a falusi társadalmakban a névviselők nem konvencionális nyelvi viselkedése hogyan tükröződik ragadványneveinkben (167–80). HALSZKA GÓRNY a lengyel könyvkereskedések és a népszerű könyvklubok neveivel foglalkozik, összevetve többek között a hagyományos könyvkereskedések nevét az ún. kávézó-könyvesboltok és az internetes könyvkereskedések nevével, valamint más jellegű intézmények nevével a városi térben (181–95). ANNA IWANOWSKA cikke kortárs művészeti tevékenységet folytató csoportok neveivel foglalkozik; csoportosításának alapja a névadás motivációja (197–210).

3. A rövidebb írások között számos névtani tárgyú folyóiratról és könyvről olvashatunk ismertetőt (211–61), többek között egy terjedelmesebb áttekintést a Névtani Értesítő 2010. évi, 32. számáról (251–7), a „Familiennamen im Deutschen” [Családnevek a németben] című munka ismertetésében pedig VINCZE LÁSZLÓnak e kötetben megjelent, a magyarból származó német családneveket tárgyaló tanulmányáról is (229–37).

ВОПРОСЫ ОНОМАСТИКИ 12–13. (2012)**Főszerkesztő: ELENA BEREZOVIČS****Uráli Állami Egyetem, Jekatyerinburg. 12. 190 lap, 13. 170 lap**

1. Az orosz Вопросы Ономастики 2012. évi két számát külön-külön, rovatok szerint mutatom be.

2. A 12. szám

Tanulmányok. – E szám írásainak többsége a finnugor nyelvek tulajdonneveivel foglalkozik. A rovatot két helynévtani írás nyitja. P. RAHKONEN a századokkal ezelőtti Közép-Oroszország területén élő finnugor (merja, muroma és ősmordvin) nyelvű népcsoportok nyelvi lenyomatát víznevekben vizsgálva feltárja, mely régiókban lehettek e népek települései (5–42). O. V. SZMIRNOV írása módszerében és témájában is kapcsolódik az előző cikkhez (43–79). Egy, a 20. század második felében gyűjtött korpuszban található manysi helynevek etimológiáját és történeti forrásokat tanulmányozva arra a következtetésre jut, hogy a manysik viszonylag későn, és nem túl nagy számban költöztek a Közép-Urál nyugati lejtőire keletről. A közép-uráli manysi helynévi szubsztrátum a helyi régi manysi nyelvjárások néhány jellemző fonetikai sajátosságának feltárását is lehetővé teszi. – E két tanulmányt négy, névgyűjtő terepmunkával kapcsolatos írás követi. T. N. DMITRIJEVA a folyóirat szerkesztősége által összeállított, 31 kutatóponton felvett kérdőívre adott válaszokat áttekintve e gyűjtési módszer előnyeit és hátrányait mutatja be (80–6). I. I. MULLONEN az Orosz Tudományos Akadémia Karéliai Kutatóközpontja által az elmúlt 40 évben végzett helynévgyűjtés során bejárt terület nyelvi képét és az így létrejött, orosz, karjalai és vepsze nevekből álló korpuszt mutatja be (87–94). SZÉKELY GÁBOR, a Pécsi Tudományegyetem munkatársa azokat az expedíciókat (illetve azok eredményeit) mutatja be, amelyeket a 19. század közepe óta magyar és orosz kutatók vezettek az ivgyeli manysik nyelvének, kultúrájának megismerésére (95–101). N. M. IVASOVA tanulmánya szintén a tudománytörténetre koncentrál: az orosz helynévgyűjtések előzményének tekinthető, a helynevek tudományos fontosságának felismeréséhez vezető tudományos diskurzust mutatja be, különös tekintettel a 20. század első két évtizedére (102–11).

Fórum. – A névtudományi kérdések megvitatására lehetőséget biztosító rovat R. A. AGEJEVÁNAK a családnevek szövegbe illesztésekor felmerülő ragozási kérdésekkel kapcsolatos álláspontját bocsátja közre, válaszként R. JU. NAMITOKOVÁNAK a 2011. évi 10. számban megjelent problémafelvető írására (112–5).

A névtudomány külföldi műhelyeiből. – A rovatban a francia CH. BROMBERGER-nek a személynevek antropológiai elemzéséről, a személynév kódként, szimbólumként, identitásképző és -kifejező faktorként stb. való működéséről írt 1982-es tanulmányát olvashatjuk D. V. SZPIRIDONOV orosz fordításában (116–45).

Tudományos élet. – A folyóirat e számában is olvashatunk beszámolókat az előző év névtudományi, többnyire szláv és nemzetközi eseményeiről (146–7). A hosszabb beszámolókat a soron következő eseményekről szóló rövid információk követik.

Recenziók. – A szemlerovatban két orosz nyelvű helynévtani és egy orosz nyelvű személynévtani kiadványt ismertetnek hosszabban (148–63).

Könyvespolc. – A rovat A. K. MATVEJEV munkásságának bibliográfiáját teszi közzé (164–83).

Újjonnan megjelent könyvek. – E rovatban rövidebb ismertetéseket olvashatunk 2008–2010 között megjelent, többségükben szláv nyelvű kiadványokról (184–8).

3. A 13. szám

Tanulmányok. – A hét tanulmány közül három helynevekkel kapcsolatos kérdéseket tárgyal. V. L. VASZILJEV északnyugat-oroszországi vízneveket elemez, a víznévképzés módjait, morfológiai típusait kutatva (5–17). SZÉKELY GÁBOR a Felső-Lozva folyó környéki helynevek etimológiáját mutatja be REGULY ANTAL 1844-es expedíciójának 1. térképvázlata alapján, összevetve annak névadatait a MATVEJEV gyűjtötte 20. századi névanyaggal (18–42). P. TOMASIK oroszok és lengyelek által lakott nagyvárosok közlekedési útvonalainak (pl. metró-, autóbusz- vagy villamosvonalaknak) a megnevezési módját, motivációját vizsgálja és rendszerezi (53–62). – A személynévvel kapcsolatos egyetlen tanulmányban S. I. GARAGULJA e névtípus identitásképző szerepét mutatja be angol példák és többnyelvű névkutatók vallomásai alapján (43–52). – Irodalmi névadással is egy tanulmány foglalkozik. A. A. TOMIN Tolsztoj Anna Kareninájának lánykori családnevét (*Oblonszkaja*) és asszonynevét (*Karenina*) az orosz *облыи* 'kerek' és a francia *carré* 'négyyszög(ü), négyzet(es)' szavakra vezeti vissza. Az e formákhoz kapcsolódó kulturális képzeteket kiaknázva összeveti a hősnő életszakaszainak jellemzőit, újabb kulcsot biztosítva ezzel a regény értelmezéséhez (63–82). – A rovat két utolsó cikke ugyanazon névelméleti kérdést állítja a középpontba. E. DUPRAZ és S. LEROY a „Trésor de la Langue Française” című szótárban szereplő, ógörög vagy latin személynévekből létrejött 45 szó (pl. *mécène* 'mecénás' < *Maecenas*) köznevesülésének okát, módját mutatja be (83–95), D. V. SZPIRIDONOV pedig ehhez kapcsolódva a francia *épigone* 'követő, utánzó' szó köznevesülés felé vezető útját, jelentésének változásait írja le, a kontextust is bevonva elemzésébe (96–107).

Közlemények. – E rovat egyetlen cikkében JU. JU. GORDOVA a helynévi anyagok térképre vitelének tapasztalatairól számol be, 1970–2000 között különböző kutatók által rajzolt térképekkel illusztrálva a főbb kérdéseket, problémákat és a számítógépes feldolgozás nyújtotta új lehetőségeket (108–20).

Tudományos élet. – E számban egy hosszabb és kilenc rövidebb konferenciabeszámolót, illetve felhívást közölnek (121–6).

Recenziók. – A szemlerovatban két orosz nyelvű helynévtani monográfiát és egy irodalmi névadással foglalkozó angol nyelvű kötetet ismertetnek (127–42).

Könyvespolc. – A rövidebb ismertetések között 2010 óta megjelent kiadványokat mutatnak be (143–55), köztük több névtudományi folyóiratot, így a Névtani Értesítő 2010. évi 32. számát is (148–50).

Új disszertációk. – A rovat az Oroszországban 2010–2012 között megvédett 104 névtani témájú disszertáció bibliográfiai adatait közli (156–63).

Megemlékezés. – A kötet zárásaként a 2012-ben elhunyt, nemzetközi hírű német névkutatóra, Ernst Eichlerre emlékeznek (164–8).

NAMN OCH BYGD 100. (2012)
TIDSKRIFT FÖR NORDISK ORTNAMNSFORSKNING
Szerkesztő: SVANTE STRANDBERG

Kungl. Gustav Adolfs Akademien för Svensk Folkkultur, Uppsala. 337 lap

1. A Namn och Bygd (NoB., magyarul: Név és Vidék) a nagy hagyományokkal, fejlett intézményrendszerrel és komoly eredményekkel rendelkező svéd – illetve tágabban: az északi országokban folyó – helynévkutatás folyóirata. (Ebben egyébként nem áll egyedül. A szakmai háttérét nyújtó svéd névkutatásról általában I. GYÖRFFY ERZSÉBET áttekintését is: NÉ. 29. 2007: 247–57.) A folyóiratot a Névtani Értesítő a 2007. évi 95. évfolyamától kezdve ismerteti (elsőként: NÉ. 31. 2009: 297–8).

A Namn och Bygd első száma 1913-ban jelent meg, így a világ legkorábbi névtani szakfolyóirataként tarthatjuk számon. Megjelenésének 100. évfordulójához egy háromnapos konferencia is kapcsolódott, a folyóirat pedig egy kifejezetten tematikus jellegű, az elmúlt száz évet áttekintő és értékelő, a megszokottnál terjedelmesebb számot tett közzé. A jubileumi szám – egyelőre egyedülként – elérhető, pdf fájlként letölthető a folyóirat honlapjáról (<http://www.kgaa.nu/tidskrift.php?id=4>) is. (A korábbi évfolyamokból ugyanitt csak tartalomjegyzékük található meg, a legújabb számok azonban – bizonyos idő elteltével – szintén elérhetővé válnak a későbbiekben.) A most megjelent kötetet a jubileumi alkalomra és tematikára való tekintettel a szokásosnál valamivel részletesebben ismertetjük.

2. A centenáriumi folyóiratszám élén az alapító – és egyúttal a folyóiratot évtizedeken át szerkesztő – Jöran Sahlgren portréja, a jelenlegi szerkesztő rövid előszava, valamint az ünnepi szimpóziumon elhangzott köszöntő kapott helyet. Ezeket követik azok az írások, amelyek a maga gazdagságában, sokoldalúan és önmagukon túlmutató módon mutatják be e nagy múltú folyóirat hagyományait, szakmai beágyazottságát, kapcsolatrendszerét, a névkutatásban betöltött szerepét.

A Namn och Bygd szerkesztője, SVANTE STRANDBERG nagy ívű áttekintésben szól a folyóirat elmúlt száz évéről, az ez idő alatt bekövetkezett változásokról, a megmutatózó változási irányokról (11–26). Meghatározza a folyóirat célját, számba veszi egykori szerkesztőit, átfogó képet ad meghatározó rovatairól és azok tartalmáról, áttekinti szakmai kapcsolatrendszerét, népes szerzőgárdáját és az általuk képviselt tudományterületeket.

KRISTINA NEUMÜLLER a folyóirat hasábjain megjelenő névelméleti tematikára fordítja figyelmét (117–26). Megállapítja, hogy a folyóiratban megjelent írások, bár a lap nem volt elsődleges fóruma ennek, jó képet adnak az éppen folyó szakmai vitákról, illetve névelméleti tudásunk folyamatos gazdagodásáról; emellett pedig szervesen hozzátartoznak a folyóirat arculatához.

LARS-ERIK EDLUND írása azt vizsgálja, hogy a Namn och Bygd hasábjain megjelent tanulmányok miként kapcsolódtak saját koruk nyelvtudományi diskurzusaihoz (61–83). Megállapítja, hogy a Wörter und Sachen megközelítésmódja a folyóirat korai évfolyamaiban is meghatározó szerepet játszott, és máig jellemző, hogy a szerzők a nyelvi és a

nyelven kívüli tényeket együttesen vizsgálják. Áttekinti azt is, hogy a később megjelenő irányzatok, kutatási területek – így a generatív grammatika, a szociolingvisztika, a kognitív nyelvészet – miként tűnnek fel a közölt cikkek anyagában.

A jubileumi folyóiratszámában több írás elemzi egyes nyelvészeti diszciplínák, kutatási területek és a helynévtani tematika összefüggéseit. Szerzőik ezekben is elsősorban a Namn och Bygdben megjelent írások tanulságaira támaszkodnak.

LENNART ELMEVIK a helynevek és a szókészlet kutatásának egymással összefüggő kérdéseiről szól (85–105). A témát a folyóiratban korábban megjelent cikkekből vett tanulságokkal mutatja be, egyes etimológiai kérdésekhez saját új fejtegetéseit fűzve hozzá.

STAFFAN FRIDELL a helynevek hangtani vizsgálatának témakörével foglalkozik (107–15). A jellemzőbb helyzetnek azt látja, hogy a közszavak történetéből ismert hangváltozásokat alkalmazzuk a tulajdonnevek vizsgálatában. Érdekesebb azonban itt az, ha a korai nyelvemlékek helynévanyagából igyekszünk megállapítani olyan hangtörténeti jelenségeket, melyeket a közszavak köréből nemigen tudnánk adatolni. A helynevek lokális kötöttsége okán e tendenciák egykori területiségéről is információkat kaphatunk. A szerző ilyen szempontból tárgyal különböző konkrét hangváltozásokat is.

BERIT SANDES a helynevek és a nyelvi kontaktusok témakörének folyóiratbeli megjelenését tanulmányozza (165–79). Három különböző, az egykori skandináv nyelvi érintkezések szempontjából releváns területet választ ki (Brit-szigetek, a finn és lapp kontaktusok területei, Észak-Amerika), s megállapítja, hogy a vizsgált jelenségek lényegi hasonlóságokat mutatnak. Emellett szól egyes tipikus jelenségekről, s hangsúlyozza, hogy a jelenség értelmezésében a nyelvhasználók névkompetenciáját is figyelembe kell venni.

TERHI AINIALA a helynévkutatás szocioonomasztikai irányára fordítja figyelmét (209–17). Szól a szóban forgó terminus használatáról, a kutatási módszerről, a vonatkozó kutatások történetéről, mindebben az északi országokra fókuszálva; emellett részletesebben értékeli őt, a folyóiratban egykor megjelent szocioonomasztikai tanulmányt.

A nyelvészet mellett egy tudományterület kap kiemelt figyelmet: a régészet. PER VIKSTRAND a helynevek és régészet kapcsolatát, kölcsönös egymásra utaltságát elemzi a folyóirat történetének alapján (201–8). A Namn och Bygd, interdiszciplináris jellegéhez illően, megfelelő fórumot kínált ezek találkozásához, amit – s hogy ezek miképpen gazdagíthatják egymást – az itt megjelent tanulmányok és recenziók sora is jól igazol.

Több tanulmány fordítja a figyelmét arra, hogy egy fontos vagy jellemző helynévtípus hogyan jelent meg, milyen figyelmet kapott a folyóirat történetében. EVA NYMAN a tó- és folyóvíznevek kutatását mutatja be a folyóirat anyagából választott példákon (145–63). BIRGIT EGGERT a középkori helynévtípusok problémakörét veszi szemügyre, figyelmet fordítva a földrajzi köznevekre is (127–44). INGE SÆRHEIM az egykori szakrális vonatkozású, illetve a néphithez kapcsolódó helyneveket tárgyaló írásokat tekinti át (181–200). Ide sorolja többek közt a korábbi kultuszhelyek neveit, a germán istenvilággal vagy mitikus lényekkel kapcsolatos nevekre vonatkozó cikkeket; megállapítva, hogy többségük a Namn och Bygd első és utóbbi évtizedeiben jelent meg. A jubileumi tematikához szervesen illeszkedik a korábbi szerkesztő, THORSTEN ANDERSSON cikke, mely három skandináv helynév etimológiájával és a hasonló típusú ('halászóhely' utótagú) nevekkel foglalkozik (27–59).

Négy tanulmány veszi sorra azt, hogy a Namn och Bygd milyen kapcsolatokat alakított ki a többi európai, különösen a többi északi ország névkutatásával. BENT JØRGENSEN a dán (219–28), LARS HULDÉN a finn (229–49), TOM SCHMIDT a norvég (251–70), VIBEKE DALBERG pedig általában az európai (271–86) kutatókkal és névtani munkálatokkal

fennállt vagy fennálló kapcsolatokat tekinti át. Szólnak a megjelent, vonatkozó cikkek számáról, jellemző témáiról, kitérve akár a folyóiratnak az adott országbeli recepciójára is. A *Namn och Bygd* elsősorban svéd nyelvű írásokat közöl, de növekszik a más nyelveken közzétett cikkek száma is (a tanulmányok közt elsősorban az angol, a recenziók közt a német nyelvű írások aránya).

A jubileumi folyóiratszám utolsó tanulmányában STAFFAN NYSTRÖM a *Namn och Bygd* első 98 évfolyamának recenziós rovatát és témáit tekinti át (287–99). Ez idő alatt közel ezer recenziót közöltek, melyekben ezret meghaladó számú művet ismertettek. Méltató és kritikus hangvételű írásokat egyaránt találunk köztük. A rovat súlya az idők folyamán jelentősen megnőtt, az utóbbi időkben a folyóiratszámok mintegy negyedét teszi ki. A cikk érdekes adatokat közöl a recenzensekről is, akik közül a legtermékenyebbek a szerkesztők köréből kerültek ki.

3. A tanulmányok sorát az északi országok névkutatásáról és fontosabb friss szakirodalmáról beszámoló rovat követi, országonkénti áttekintést nyújtva (301–25). A folyóiratot egyébként jellemző recenziós rovat ezúttal – az évfordulós tematika miatt – hiányzik. A folyóiratszámot a megszokott járulékos technikai részek, a 2011–2012-es évfolyamok helynévmutatója (331–6), s ezúttal egy, a jubileumi alkalomra íródott vers zárja.

FARKAS TAMÁS

STUDIA ANTHROPONYMICA SCANDINAVICA 30. (2012)
TIDSKRIFT FÖR NORDISK PERSONNAMNFORSKNING
Szerkesztők: EVA BRYLLA – KATHARINA LEIBRING
Swedish Science Press, Uppsala. 201 lap

1. A skandináv személynévtani folyóirat 30. számában hat tanulmány és hat recenzió kapott helyet. Olvashatunk a skandináv országok névtani kutatásainak eredményeiről, a térség jelenlegi névadási szokásairól, de találunk általános névtani kérdéseket feszegető tanulmányt is, s egy magyar vonatkozású írás is olvasható benne.

2. A kötet PETER JACKSON tanulmányával indul. A szerző olyan kételemű skandináv neveket vizsgál, amelyek a *-gastiz* 'vendég, idegen' jelentésű elemet tartalmazzák (5–18). A társadalmi és ideológiai háttér fölvezetésével, elsősorban a vendégvárási és étkezési szokásokat áttekintve igyekszik feltárni, miért volt annyira elterjedt ez az elem a skandináv, illetve germán névadásban. Emellett egy norvégiai rúnaszövegben felbukkanó *Nauðigastiz* név elemzése során e névalkotó morféma indoeurópai eredetére is kitér.

THORSTEN ANDERSSON cikkének középpontjában az ósvéd *Ødhubøn* szó áll, amelyet eddig helytelenül kételemű női névnek tartottak (19–24). Valójában az ósvéd *ødhubøn* melléknévből származik, melynek jelentése 'könnyen kért, hajlandó meghallgatni az imát'. A melléknévet minden bizonnyal nőkkel és férfiakkal kapcsolatban is használták. A helytelen értelmezés is innen eredhet, ugyanis valószínűleg egy női szentire is utaltak

ezzel az elnevezéssel, de Krisztust is említették így. A nevet mindkét esetben vissza lehet vezetni az *Ødhebøn* ragadványnévre.

GULBRAND ALHAUG a születés hónapjára utaló egyénnevekkel foglalkozik (25–47). Az 1910-es norvég népszámlálási adatok alapján megállapította, hogy például a *Mai*, *Julius* és *Augusta* nevek viselői többnyire valóban az adott hónapban születtek, azok a nevek viszont, amelyek kevésbé hasonlítanak a hónap nevére (pl. *Juliane*, *Augustin*) már nem feltétlenül utalnak a születés idejére. A *Julius* és a *Julie* nevek ráadásul nemcsak a júliusban, hanem a decemberben születettek körében is gyakoriak, mivel hasonlítanak a norvég *jul* 'karácsony' szóra.

STRASZER BOGLÁRKA egy Svédországban élő, második generációs magyar csoportnak a magyar keresztnevekhez fűződő attitűdjét vizsgálja (49–70). Megfigyelése szerint sokuknak fontos a magyar név viselése, mert ezzel hangsúlyozzák magyar gyökereiket, míg mások kényelmetlennek tartják a magyar neveket, mivel azok idegennek, másnak tüntetik fel őket a svédek szemében. A cikk továbbá bepillantást nyújt a magyar keresztnevkészletbe, ennek a névkészletnek a történetébe, a névválasztás szabályaiba és a Magyarországon leggyakrabban használt nevek statisztikáiba.

IVAR UTNE a tíz éve hatályos norvég névrendeletet mutatja be (71–121). A 2003-ban bevezetett új rendelet célja a modernizálás, egyszerűsítés és a bevándorlók névkultúrájának nagyobb elismerése volt. Így például a nemek közötti egyenjogúság jegyében lehetővé tették a kötőjeles kettős családnevek felvételét, továbbá modernizálták a régies írásmódú norvég és dán családnevek írásmódját. Az egyénnevek terén nagyobb szabadságot adtak a külföldi, idegennek ható, illetve újonnan kérvényezett nevek (pl. *Tog* 'vonat', *Gudergod* 'az Isten jó', *Kolaautomat* 'Cola-automata') választásában.

THORSTEN ANDERSSON másik cikke áttekintést ad DAMARIS NÜBLING, FABIAN FAHLBUSCH és RITA HEUSSER 2012-ben megjelent, „Namen. Eine Einführung in die Onomastik” címet viselő névtani művéről (123–60). A mű végigtekinti a névtan elméleti és szaknyelvi problémáit, hiányosságait. ANDERSSON szerint a hiányosságok rendezésére egy összefüggő névtani megközelítésre lenne szükség, és ezért egy, a névválasztás és névformák tényein alapuló névadási modell felállítását javasolja.

3. A kötet második felében hat recenziót olvashatunk; kettőt norvégul, három németül, egyet pedig angolul. Három ismertetés a német családnevekkel kapcsolatos szakirodalomról szól, kettő norvég névtani kiadványokkal, köztük a 2011-ben megjelent norvég keresztnev-szótárral foglalkozik, továbbá a 21. nemzetközi uppsalai névtani konferencia kiadványáról is olvashatunk.

TÁBORI ANNA